äldre järnets sammansättning växer, särskilt med hänsyn till den exakta dateringen. Den låga kolhalten visar, som var att vänta, ett mjukt, smidbart järn, och den relativt höga fosforhalten tyder närmast på att det är ett järn tillverkat av sjö- eller myrmalm [6]).

John Nihlén.

Nordens äldsta byggnadsritning.

Vid besök i museet i Ystad under sommaren 1930, var jag i tillfälle se en medeltida tegelsten, å vilken var inristad ritningen till ett fönster. Teglet är uttaget ur Gråbrödraklostrets byggnader i Ystad, vilket kloster började byggas år 1266. Den danske byggnadshistorikern Vilhelm Lorenzen har, enligt vad vid besöket meddelades, om sagda bild uttalat att den sannolikt är den äldsta kända byggnadsritningen från Danmarks medeltid. Det är väl troligt att vad som sålunda säges beträffande Danmark kan utsträckas att gälla hela Norden.

C. S.

Presskopiering av brev.

Presskopiering av brev torde väl vara att betrakta som första början till den mekanisering av kontorsarbetet, som i våra dagar nått så hög utveckling. Under sin resa i England åren 1797—99 hade Bergsrådet Gustaf Broling uppdrag av Excellensen Greve Erik Ruuth, att studera den av James Watt uppfunna metoden att presskopiera brev. Broling blev i tillfälle fullgöra uppdraget vid besök i Leeds år 1798. Han säger om Watts kopieringsmaskin: »Man kan inte finna en trognare, mera tystlåten eller snabbare och mindre kostsam copist. Ett brev på fyra sidor kan inom en minut kopieras, när allt är i behörig ordning». — Greve Ruuth, som sedan år 1797 var delägare i och högste ledare av Höganäs stenkolsverk, önskade genast tillämpa den Watt'ska metoden, men stötte på hindret att kopiepapper icke tillverkades i Sverige. Han lät då i Stockholm förfärdiga lämpliga formar, vilka sedan nedsändes till ett handpapperdsbruk i Skåne (Klippan?), där man lyckades framställa ett användbart tunt papper, varav 10 ris levererades till Greve Ruuth. Troligt är väl att den Watt'ska presskopieringen därmed för första gången kom till användning i Sverige. I sin år 1812 utgivna andra del av »Resa i England», varur ovanstående hämtats, klagar Broling »att denna inrättning så litet hos oss begagnas». Ännu länge fortsatte man vid bruk och fabriker, liksom på de större handelskontoren, att låta unga skrivare och kontorselever avskriva all utgående post. I Laxå bruksarkiv, för att taga ett exempel, som jag noga känner till, förvaras sålunda en mängd handskrivna kopieböcker och där infördes presskopiering först på 1860-talet.

C. S.

[6]) Prof. A. Nordén: Förhistordiskt svenskt järn, J. K. A. 1926, sid. 265 ff.